

Manévrovost a protitanková obrana

Plukovník Jan R a b a n

Dotknou se některých otázek obrany, o nichž by se podle mého názoru mělo uvažovat.

Především chci ujasnit, **proč a v čem se liší a musí lišit moderní obrana od dřívější.**

Změny vyplývají z charakteru soudobého boje a operace a jejich hlavní příčinou je použití raket a jaderných zbraní.

Těmito zbraněmi lze prolomit jakoukoli „tvrdou“ vybudovanou a organizovanou obranu. Útočník může snadno a rychle hromadným úderem vytvořit průlom i po ženijní stránce plně vybudované (nebo pevnostní) obrany na zvoleném směru a v potřebně širší pro útok pozemních vojsk.

Z toho plyne závěr, že takovou obranu, organizovanou do souvislých pásem, připravovanou a ženijně vybudovanou nebudeme dělat. Rychlý spád boje a operace nám to ani nedovolí. Sníženou možnost opevnění a pevného držení terénu musíme nahradit manévrem.

Soudobé útočné operace se vyznačují vysokým tempem a velkou manévrovostí. Tomu nemůžeme v obraně čelit přípravou stabilizace fronty a tvrdých linií. Moderní obrana musí být velmi hluboká, pružná a vysoce manévrová, aby mohla čelit soudobému útoku.

Porovnáme-li dřívější „předatomovou“ obranu s nynější, zjistíme, že **ztratila některé svoje výhody:**

— obrana dříve při pomalejším tempu operace a boje poskytovala více času na přípravu, dávala možnost orga-

nizace paleb, využití přirozených vlastností terénu; ženijní vybudování ušetřilo obránci mnoho sil a umožňovalo připustit poměr sil obránce a útočníka 1 : 3 i více;

— stabilizace a maskování jednotek v obraně dávalo obránci velkou převahu v pozorování a získávání zpráv o útočnickovi, který byl v pohybu.

Dnes, kdy obrana nemůže být stabilní, ani zpravidla neposkytne více času na přípravu, ztrácí téměř všechny dřívější výhody s výjimkou lepších možností využití přirozených vlastností terénu a znalosti terénu.

Má ovšem proti dřívějšku také některé výhody. Je to hlavně možnost ničit protivníka jadernými zbraněmi již na dalekých přístupech, ve východišti k útoku (zteči) a v prostorech, kde se vklíní do obranné sestavy.

Přestože obrana ztratila na některých výhodách, které měla kdysi, požadujeme od ní splnění přibližně stejného úkolu jako dříve: aby slabšími silami rozbila útok nepřítele, který má převahu, zničila útočící uskupení a vytvořila podmínky pro přechod do útoku.

V našich úvahách o frontových operacích a na našich operačních cvičeních se obrana vyskytuje obvykle v přibližně stejné formě:

— hlavní uskupení frontu pokračuje v plnění hlavního (útočného) úkolu frontu;

— protiúder nepřítele likviduje jedna z armád tím, že přejde částí sil do obrany, zničí útočníka a pokračuje

v útočné operaci; přitom se jí vezmou všechny prostředky, nejvýš se jí ponechají taktické rakety a přidělí se jí nějaký vzlet letectva.

Nemyslím, že by to bylo v zásadě nesprávné řešení, avšak stává se postupně jednotypným. Nebezpečí je ve dvou směrech:

— aby se toto řešení nestalo šablonou a

— aby armádě, řešící přechodnou obranu, nebyly ponechány jen tak slabé prostředky, kterými by nemohla úkol splnit.

I v obraně jsou rozhodujícím prostředkem pro splnění úkolu rakety a jaderné zbraně operačního stupně.

Proto bude třeba armádě dát takové prostředky a podporu, která podle reálných propočtů jí umožní splnit úkol. Nepřipustit, aby útočník měl v průměru větší převahu než 1 : 1,5 — 2,0.

Tento požadavek vyplývá z charakteru soudobé obrany.

Jak a čím mohu nahradit nedostatek sil a eliminovat dvojnásobnou převahu útočníka nad obráncem? Jak jsem již uvedl, nemohu se spoléhat na některé dřívější klady obrany — jako na dostatek času a ochranné vlastnosti ženijně vybudované obrany. Samotné pasivní využití přirozených vlastností terénu též jistě nevyrovná dvojnásobnou přesilu. Musíme proto hledat další výhody, které nám může obrana poskytnout.

Jedním z velkých kladů je možnost volby prostoru boje. Tuto výhodu nelze zanedbat. Obránce je povinen i při nedostatku času, ať už na operačním nebo taktickém stupni volit prostor a terén, ve kterém se chce střetnout s útočníkem. Zvolí výhodné postavení (husité tomu říkali „získné místo“), odpovídající jeho zámyslu boje (operace) a donutí útočníka, aby v něm přijal boj.

Další výhodou je převaha v pozorování a zjišťování zpráv o útočnickovi, spojená s lepší možností maskování a klamání. I této výhody musí obránce plně využít.

Další výhodou je **možnost plánování manévru** a přinucení protivníka palbami, zatarasováním a klamáním, aby v domněni, že útočí podle vlastního plánu, postupně ztratil iniciativu.

—☆—

S tím je úzce spojena **otázka manévru** v obraně.

V dosavadních úvahách o obraně se vyskytují zejména tyto formy manévru (na stupni armády):

- protiatomový manévr;
- protizteče k obnovení narušené obrany a k zesílení obrany na důležitých směrech;
- manévr zálohami a prostředky na úhradu ztrát vpředu;
- armádní protiúder.

Mám za to, že formy manévru vyjmenované ad a), b) a c) jsou v tomto pojetí pasivní. Manévr ad d), tj. armádní protiúder, který by byl přechodem armády z obrany do nového útoku, může velitel armády uskutečnit jen v tom případě, poskytne-li mu velitel frontu k tomu potřebné prostředky a podporu. Počítáme-li, že pro obranu budou armádě ponechány jen nejnútnejší síly a prostředky tak, že útočník bude v dvaapůlnásobné až trojnásobné převaze (i jaderných zbraní a tanků), pak bude jistě velké umění, aby s těmito silami armáda vyčerpala protivníka natolik, že poměr sil přibližně vyrovná. Domnívám se však, že bez pomoci frontu a přidělení dalších sil a prostředků sotva bude s to dosavadními silami přejít úspěšně do všeobecného útoku. Armádní protiúder s přechodem do útoku všemi silami podle mého názoru patří již do útočné operace. Obrá-

na pro něj vytvoří pouze výhodné podmínky.

Ponecháme-li tedy stranou tuto formu manévru, která je nepochybně aktivní, pak musíme konstatovat, že ostatní vyjmenované formy manévru v obraně nejsou vzhledem k úkolu armády dostatečně aktivní. Hlavním úkolem soudobé obrany nemůže už být udržet určitou čáru nebo omezený prostor, ale rozbít útok nepřítele, vyčerpat a postupně po částech zničit síly a prostředky jeho útočného uskupení. K splnění tohoto úkolu bude nutné hledat aktivnější formy manévru, než jak jsou vyjmenovány ad a)–c).

Vzhledem k tomu, že se v soudobé operaci snižuje význam využití opevněného terénu, **musí být manévr** (hned za použitím jaderných úderů a v jednotě s tímto zámyslem) **hlavním prostředkem k splnění úkolu**. Aby mohl být tímto prostředkem, musí být hlavně naplněn zámyslu. Jelikož však v obraně pracujeme s omezenými silami, musí být zámysl manévru nerozlučně a těsně spojen s **klamáním a překvapením protivníka**. Těmto faktorům je zapotřebí vyhradit daleko přednější místo v našich úvahách a řešeních, než dosud.

Dovedné klamání protivníka, k němuž jsou v obraně lepší podmínky než v útoku, může nahradit mnohou výhodu, kterou obrana ztrácí v soudobých podmínkách použití jaderných zbraní.

Právem nazýváme řešení operačních a taktických úkolů u m ě n ě m. Základem je jistě reálný propočít sil, poměrů a možností atd., ale to, co dělá z řemesla umění, je právě dovedné použití sil a prostředků, založené na odhadu činnosti protivníka a na „válečné lsti“ — čili na dovedném klamání. Největší nepřítel umění je šablona. Jak bylo vidět z činnosti nacistické armády za druhé světové války, právě stálá a rutinovaná armáda snadno do šablony upadá.

Mám za to, že v soudobých podmínkách více než kdy předtím je třeba i v obraně každou situaci řešit vždy znovu, jinak, s vtipem a s bohatým použitím klamných opatření, která svedou jaderné údery útočníka do prázdna a útok hlavních sil protivníka do prostoru, kde ho chcí mít a kde ho budu ničit jadernými údery i všemi ostatními palebnými prostředky a dovedným manévrem **hlavních sil armády**.

V manévru pak používat všech forem boje, hlavně řady protiztečí vedených na oslabení, vyčerpání a ničení útočníka po částech. Nevyhýbat se však ani jiným formám boje, používat dovedně a záměrně i dílčích ústupových bojů zasazených do celkového zámyslu klamání a postupného ničení protivníka. Nastrčit mu před čelo jeho útoku slabé síly, tvořící zdání hlavních sil, nenechat je zničit, včas s nimi ustoupit, nechat protivníka udeřit do prázdna a současně ho ničit připravenými palbami a údery z boku, popřípadě i z týlu. Dezorganizovat útok nepřítele, dezinformovat ho a uvést ve zmatek.

Mám za to, že takové zásady by byly progresivnější a více odpoutané od předchozích šablon obranného boje a operace, než úvahy, zda je výhodnější dát více sil do prvního nebo do druhého sledu armády, nebo zda ponechat pro manévr v ruce velitele armády pouze zálohy na zalepování děr, které mu útočník vytvoří v obraně jadernými zbraněmi.

—☆—

V článku nemohu rozebrat všechny důležité otázky obrany, zejména otázky protiatomové, protiraketové, protiletadlové obrany a další.

Chci se však zmínit alespoň o požadavku na **protitankovou odolnost obrany**.

Nasycenost vojsk NATO tanky je značná. Proto účinný boj pozemních

jednotek s tanky je jak v taktickém, tak v operačním měřítku velmi důležitý. Zvláště v obraně, kdy počítáme vědomě se značnou převahou nepřítele, je důležité rozbít útoky tanků a nedopustit, aby pronikly organizované tankové části do operační hloubky, kde by vzhledem k značné rychlosti a akčnímu rádiu soudobých tanků mohly být vážnou úhrozu.

Požadavek pružnosti a manévrovosti platí jistě i pro protitankovou obranu, poněvadž v soudobých podmínkách jsou protitankové palby kostrou obrany zblízka. Palbou raket a nepřímou střelbou dělostřelectva se může sice narušit útok tanků a způsobit ztráty, avšak v operačním měřítku nemůžeme ani jadernými zbraněmi zničit nebo vyřadit většinu tanků na velké vzdálenosti. Převážnou většinu nepřátelských tanků bude nutno ničit v boji zblízka — tj. přímou střelbou tanků, protitankových zbraní a dělostřelectva. Naše zbraně sice spolehlivě ničí nepřátelské tanky, ale poměrně krátký dostřel a malá pohyblivost většiny z nich nevytváří příznivé podmínky pro manévr po zahájení boje zblízka.

Výjimku činí tanková a protitanková řízená střela, které jsou v obraně ve značné výhodě. Zahájení palby na vzdálenost 2000 m a jejich velká pohyblivost dávají možnost způsobit nepřátelským tankům značné ztráty, přerušit boj proti velké přesile, útočící tanky, které nebylo možno zničit, nechat udeřit do prázdna a napadnout je znovu z jiného směru nebo z předem připraveného postavení. Takový způsob boje považují za velmi výhodný. Dává reálné předpoklady v řadě obnovených bojů zblízka zničit jednou zbraní několikánásobně více než uznávaný průměr 2—3 útočící tanky.

Zato ostatní prostředky jsou na tom mnohem hůře. Tak K 100 mm, pro svoji velkou váhu a těžkou ovladatel-

nost v terénu bude pravděpodobně použit pouze jednou a má naději na přežití jen v tom případě, nebude-li proti němu přesila tanků větší než 1 : 3 v poměru k počtu děl. Ostatní prostředky pěchoty, působící na vzdálenost 200 až 600 m mají stejné vyhlídky.

Teoreticky by bylo tedy ekonomické používat v boji zblízka proti velké přesile tanků pouze tankové jednotky a protitankové řízené střely (event. samohybné PTK), pěchotu a ostatní prostředky pak jen tím způsobem, aby měly dostatek sil k nebezpečnému zničení všech útočících tanků, neboť nejsou-li schopny útok tanků rozbít a odrazit, budou zcela zničeny.

Je tedy jistě na místě snaha vyvinout a zavádět do armády stále lehčí a pohyblivější protitankové prostředky a prodlužovat jejich účinný dostřel. Důležitým krokem vpřed jsou protitankové řízené střely zaváděné v posledních letech. Dá se očekávat, že budou vyvinuty ještě účinnější protitankové prostředky. V současných podmínkách je třeba v obraně velmi dovedně využívat všech protitankových zbraní, vhodně je kombinovat s protitankovými zátarasy a ukládat jim úkoly, které jsou schopny plnit a nevystavovat je předem jistému zničení.

Vybavení a nasycenost obrany a možnost manévru protitankovými prostředky zůstává vážnou otázkou, kterou nemůžeme podceňovat, protože obrana, i když v soudobých podmínkách ztrácí na významu v strategickém měřítku, bude častým druhem boje na operačním stupni a ještě častějším na taktickém stupni. V budoucí možné válce může mít strategický útok ve svém průběhu řadu obranných operací a útočná operace řadu obranných bojů přímo v průběhu útočné operace. Kniha „Vojenská strategie“, napsaná kolektivem sovětských vědeckých pracovníků pod vedením maršála Sovět-

ského svazu V. D. Sokolovského, o tom říká: „Obranné operace nejsou v příští válce rovněž vyloučeny. Nelze si představit, že se po celou válku bude jenom útočit. V některých údobích války, na některých směrech a možná i válčících může nás situace donutit, abychom přešli dočasně do obrany. Proto musí naše ozbrojené síly dokonale ovládat způsoby vedení těchto

operací. To, že sovětská vojenská strategie odmítá oprávněnost obrany v strategickém měřítku a obranné války vůbec, nelze vztahovat na obranu v operačním a tím méně v taktickém měřítku. Taková obrana zřejmě ještě neztratila svůj význam, objeví se nutně v průběhu války jako prostředek, jímž lze zmařit útok nepřátelské přesily...“

K otázkám vedení obranného boje a operace

Podplukovník Josef Mareš

Obranná operace bude mít v soudobých podmínkách vzhledem k různým podmínkám vzniku rozmanitý začátek i průběh. Nejobtížnější je přechod do obrany za převahy nepřítele a v dotyku s jeho útočícími vojsky. Většina sil armády může být v různé situaci a může vést různou bojovou činnost. Směry útoku nepřítele bude nutné zesílit přeskupením sil z méně ohrožených úseků. Současně je nutné vytvořit hloubku operační sestavy — obnovit druhý sled a zálohy všeho druhu.

Zaujetí hluboké obranné sestavy a upřesnění úkolů čelním jednotkám, které mají možnost aktivní činností vytvořit lepší podmínky pro obranu, budou první opatření při organizaci a budování obrany. Současně s těmito opatřeními musí armáda uskutečňovat i další opatření, jako jsou organizace palebného systému, součinnost aj.

Toto období operace bude pro velitele a štáby nejobtížnější. V rychlém a rozhodném řízení vojsk se projeví jejich schopnost organizovat a řídit boj. Úkoly stanovené armádě nebudou zpravidla plněny jen obranou na místě. Divize, které až dosud pokračovaly v útoku, mohou obdržet úkol — útočit do boku nepřátelských vojsk. Ty, které jsou na směru útoku nepřítele, mohou úporně bránit výhodné „klíčové“ prostory, vést manévrovou obranu, aby přinutily nepřítele k rozvinutí. Využívají výhodné terénní čáry, aby vytvořily podmínky pro zorganizování obrany do hloubky. Všechna tato činnost však musí vycházet ze zámyslu nepřítele.

Bojová činnost divizního prvního sledu musí být vedena s vypětím všech sil, vyznačovat se rozhodností, odhodlaností a vysokou aktivitou. Zvláště v situaci odrážení prvních útoků nepřítele, kdy jednotky neuspěly, vybudovat palebná stanoviště a postavení, bude výhodnější využívat léček, krátkých překvapivých protiztečí do boku a týlu nepřítele, než pasivní obrany na místě.